बालक्लब गठन तथा संचालन कार्यबिधि, २०७७

प्रमाणिकरण मिति : २०७७।०६।१६

धुर्कोट गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

वर्वोट, गुल्मी ।

बालक्लब गठन तथा संचालन कार्यबिधि २०७७

खण्ड १ प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि बाल अधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रि महासन्धि १९८९ को अवधारणा, नेपालको संविधान,२०७२ मा भएको बाल अधिकार सम्बन्धि मौलिक हकको व्यवस्था, नेपालको त्रिबर्षिय अन्तरिम योजना, बालबालिका सम्बन्धि ऐन,२०७५ तथा स्थानिय सरकार संञ्चालन ऐन २०७४ ले बालबालिकाको पक्षमा नीतिगत तथा कानुनी प्रावधान राखि बाल अधिकारको समग्र पक्षको वकालत गरेको छ । त्यसैगरी स्थानिय सरकार संञ्चालन ऐन, २०७४ ले बाल अधिकार सम्बन्धि समग्र पक्ष (बाल बचाउ, बाल संरक्षरण, बाल विकास र बाल सहभागिता) को प्रबर्द्धन गर्न बालमैत्री स्थानिय शासन कार्यन्वयन गर्दै स्थानिय तहमा सुशासन अभिबृद्धि गर्न ल्याइएको अवधारणा ल्याएको छ ।

बालअधिकारको अभ्यास गर्न, लोकतान्त्रिक मूल्यको प्रवर्द्धन गर्न, सुशासनको पूर्वाधार तयार गर्न, नेतृत्वको विकास र सशक्तीकरण गर्न, अन्यायपूर्ण विभेदकारी परिपाटी हटाउन, अपनत्व र स्वामित्व बढाउन, बाल अधिकारको सम्मान गर्न, समावेशीकरणको प्रवर्द्धन गर्न, विकासमा बालमैत्री पद्धतीको प्रवर्द्धन गर्न, जीवन उपयोगी सीप तथा स्वसंरक्षण प्रवर्द्धन गर्न सवालमा बालअधिकारको एउटा पाटो बालसहभागीता अर्थपुर्ण बनाउने सवालमा बालक्ल्व तथा बालक्लब संजालको गठन, संचालन र व्यवस्थापनमा एकरुपता ल्याउन,परिचालन गर्न,नेपालको संबिधान २०७२ को धारा ३९मा उल्लेख संगठित हुन पाउने अधिकार, बालबालिका संवन्धि ऐन,२०७५को दफा १० को संस्था खोलने र शान्तिपूर्वक भेलाहुन पाउने अधिकार, स्थानिय शासन संञ्चालन ऐन २०७४ दफा २९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गेरुवा गाउँपालिकाको बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको कायबिधि,२०७६ को बुदा नं १०.२मा उल्लेख भएको अधिकार प्रयोग गरि सम्बद्ध क्षेत्रमा कार्यरत सरोकारवालाहरुको राय, सुझाव र सहभागितामा यो कार्यविधि तयार गरिएको छ ।

१.२ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

क) यो कार्यबिधिको नाम बालक्लब तथा बालक्लब संजाल संचालन कार्यबिधि २०७६९ Child Club and Child Club Network Formation and Mobilization Guideline 2076) रहेको छ ।

ख) यो कार्यबिधि धुर्कोट गाउँपालिकाले पारित गरि लागु गर्ने छ ।

१.३ परिभाषा

विषय र प्रसङ्गले अन्य अर्थ नलागेमा यस कार्यबिधीमा, क)“बालबालिका” भन्नाले १८ बर्ष उमेर ननाघेका ब्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

ख)“बालक्लब” भन्नाले यस कार्यबिधिको दफा २.१ र २.२ को संरचना र २.३ मा भएको ब्यवस्था बमोजिम ७ देखि १८ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरु संगठित भई बालअधिकारको संरक्षरण र सम्बर्द्धनका लागि विद्यालय र समुदाय स्तरमा गठन भई धुर्कोट गाउँपालिकामा दर्ता भएका बालबालिकाहरुका गैरराजनैतिक संस्था (बालक्लब, श्रमिक बालक्लब, बालसमूह, बालमन्च, बालसदन आदि) लाई सम्झनु पर्दछ ।

ग)“वडा बालक्लब संजाल” भन्नाले गाउँपालिकाका सम्बन्धित वडाहरुमा रहेका समुदाय स्तर र विद्यालयस्तरका १.३ (ख) बमोजिमका बालकलबहरुका प्रतिनिधिहरुले गठन गरेको संजाललाई सम्झनुपर्दछ ।

घ)“वडा बालपरिषद” भन्नाले गाउँ भित्रका वडाहरुमा रहेका समुदाय र विद्यालय स्तरका बालक्लबहरुबाट १.३ (ग) को कार्य गर्न आएका प्रतिनिधिहरुको प्रत्येक वडा स्तरको सर्बोच्व भेलालाई सम्झनुपर्दछ ।

ङ)“गाउँ बालक्लब संजाल” भन्नाले गाउँभित्रका वडा बालक्लब संजालहरुबाट आएका प्रतिनिधिहरुले चयन गरेको गाउँपालिकाको बालक्लब संजाललाई सम्झनुपर्दछ ।

च)“गाउँ परिषद” भन्नाले गाउँभित्रका वडाहरुबाट १.३ (ङ) बमोजिमको कार्य गर्न आएका बालक्लब संजाल सहितका बालबालिकाहरुको सर्वोच्व भेलालाई गाउँ बालपरिषद सम्झनुपर्दछ ।

छ)“शासन” भन्नाले कानुनद्वारा अधिकार प्राप्त राज्य/सरकार/निकायले आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रको विधिसम्मत प्रबन्ध वा संचालन सम्बन्धि कार्य वा अनुशासन वा मर्यादापालन गराउने विषयलाई सम्झनुपर्दछ ।

ज)“स्थानिय शासन” भन्नाले स्वायत्त शासनको अवधारणा अनुरुप जनताको नजिकमा रहेका स्थानीय सरकारको प्रतिनिधिमार्फत शासकिय ब्यवस्था संचालन गर्ने पद्धतीलाई सम्झनुपर्दछ ।

झ)“ऐन” भन्नाले स्थानिय सरकार संञ्चालन ऐन, २०७४ लाई सम्झनुपर्दछ ।

ञ)“कार्यबिधि” भन्नाले धुर्कोट गाउँपालिकाले बालबालिकाको हक अधिकार स्थापित गर्न बनेको कार्यबिधि २०७७ लाई सम्झनुपर्दछ ।

ट)“आवधिक गाउँ विकास योजना” भन्नाले गाउँपालिकाको आवधिक गाउँ विकास योजना लाई सम्झनुपर्दछ ।

ठ)“टोलविकास संस्था, टोल संगठन, वडा स्तरीय टोल समन्वय समिति, गाउँ समन्वय समिति”भन्नाले गाउँपालिकाको अगुवाइमा गठन भई गाउँपालिकामा सुचिकृत भएका नागरिकहरुको प्रतिनिधित्व गर्ने संस्थालाई सम्झनुपर्दछ ।

ड)“गाउँपालिका” भन्नाले धुर्कोट गाउँपालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।

१.४ लक्ष्य :

बाल सहभागिताको मर्मलाई प्रत्याभूत गराउने, बालबालिका संग सरोकारराख्ने बिषय तथा योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयनको तहसम्म बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिताको दिगो आधार सृजना गराउदै अर्थपुर्ण बाल सहभागिताको प्रत्याभूती र अर्थपूर्ण बालसहभागितामा आधारित सुशासनयुक्त बालमैत्री गाउँको निर्माण तथा विकास गर्ने ।

१.५ कार्यबिधिको उद्धेश्य :

बालअधिकारको सम्मान गर्दै यसको पालना गर्ने सवालमा बालबालिका संग सरोकार राख्ने विषयमा अर्थपुर्ण बाल सहभागिताको प्रत्याभूति दिलाउने ,

१.६ बालक्लब गठनको उद्धेश्य :

बालक्लबहरू गठन वा स्थापनाका निम्न उद्देश्यहरु हुने गर्दछन् ;

क) बालबालिकामा सामूहिक भावना, नेतृत्व गर्ने क्षमता र आत्मविश्वासविकास गर्न

ख) बाल अधिकारको प्रत्याभूती र बाल संरक्षणका लागि अभिभावक र जिम्मेवार निकायमा दबाव सिर्जना गर्न ।

ग) बालबालिकामा समुदाय, समाज र देशप्रतिको जिम्मेवारी बोध गराउन

घ) बालबालिकालाई योजना बनाएर अगाडि बढ्ने र कठिनाइबाट सिक्ने अभ्यास गराउन

ङ) बालबालिकामा सहयोगी, सिर्जनात्मक र प्रतिस्पर्धात्मक भावना विकास गर्न

च) बालअधिकारप्रति सचेत भई उनिहरुको चौतर्फी विकासका लागि सरोकारवालासँग मिलेर काम गर्ने बानी बसाउन र वातावरण सृजना गर्न

छ) अभिभावक, शिक्षक र विद्यार्थी बीच सुमधुर सम्बन्ध विकास गरि घरपरिवार, समुदाय तथा विद्यालयमा भयरहित वातावरण विकास गर्न

१.७ बालक्लब गठनको उद्धेश्य :

क) बालबालिकासँग सरोकार राख्ने विषयमा नीति निर्माण, योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रियामा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न संगठित गर्न पहल गर्नु

ख)बालक्लब, बालसमूह वा बालमञ्चको नामबाट सञ्चालन भइरहेका समूहको कामहरूबीच समन्वय गरी एकीकृत रुपमा गराउनु

ग)बालबालिकासँग सरोकार राख्ने विषयहरूको सूचना एकीकृत र अध्यावधिक गर्नु ।

घ)बालबालिकाको नेतृत्व क्षमता विकास गर्नु ।

ङ)बालअधिकारसँग सम्बन्धित समस्याहरूको पहिचान गरी समाधानको उपायहरू खोजी गर्नु ।

च)बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गरिरहेका सवाल र सरोकारवालाहरू पहिचान गरी बालअधिकार प्रबर्द्धनका लागि सहकार्य र समन्वय गर्नु ।

छ)बालमैत्री गाउँ विकास समिति र गाउँपालिका निर्माण र कार्यान्वयनमा अर्थपूर्ण सहभागिता जनाउनु ।

खण्ड २

बालक्लब सम्बन्धि व्यवस्था

२.१ बालक्लब : बिद्यालय, समुदाय तथा बिशेष प्रकृतीका गरी तिन प्रकारका बालक्लवहरु गठन गरीने छन । प्रत्येक टोल/समुदाय स्तरमा गठन भएका बालक्लबहरुलाई समुदाय स्तरको बालक्लब भनिनेछ भने विद्यालय स्तरमा गठन भएका बालक्लबहरुलाई विद्यालय स्तरीय बालक्लब भनिनेछ । समुदाय स्तरमा श्रमिक लगाएतका अन्य विशेष प्रकृतिका बालबालिकाहरुका क्लबहरु समेत रहन सक्नेछन् । यसप्रकार समुदाय/टोल तथा विद्यालयमा गठन भएका बालक्लबहरुको प्रतिनिधीहरुको सहभातितामा छाता संगठनको रुपमा वडा बाल संञ्जाल तथा वडा बाल संञ्जालका प्रतिनीधी पदाधिकारीको सहभागितामा गाउँ बालक्लब संजालको गठन हुनेछ । गाउँ बालक्लब संजाल धुर्कोट गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण बालक्लबहरुको छाता संगठन रहने छ । बालक्लब तथा बालक्लब संजालको नियमित कार्य संचालन गर्नका लागि एक कार्य समितिको ब्यवस्था हुनेछ । उक्त बालक्लब तथा बालक्लब संजालमा तोकिएको संख्यामा पदाधिकारीहरु रहनेछन् । पदाधिकारीहरु एक निश्चित समय वा कार्यकालका लागि निर्बाचनका माध्यमबाट चयन हुनेछन् । कुनै एक बालक्लब वा संजालको कार्यसमितिमा रहेका बालबालिकाहरु अर्को क्लब वा संजालको कार्यसमितिमा भने रहन पाउने छैनन् । बालक्लब तथा बालक्लब संजालले आवश्यक ठानेमा कार्य समितिको बैठकको निर्णयले आफ्नो कार्यलाई थप ब्यवस्थित बनाउन आवश्यकता अनुसार विभिन्न उपसमितिहरुको गठन गर्न सकिने छ भने आवश्यक ठानेमा बढीमा ५ सदस्यीय सल्लाहकार समिति पनि बनाउन सकिनेछ । यस्तो सल्लाहकार समितिमा बालक्लबका पूर्व पदाधिकारीहरु तथा बालक्लबको हित चाहने वयस्कहरुलाई समेत बढीमा २ बर्षको कार्यकालका लागि मनोनयन गर्न सकिनेछ ।

२.२ बालक्लब तथा बालक्लब संजालको संरचनाः

यस कार्यबिधि बमोजिम धुर्कोट गाउँपालिका क्षेत्रभित्र गठन हुने बालक्लब तथा बालक्लब संजालको तहगत संरचना निम्नानुसार हुनेछ :

क)बालक्लब तथा बालक्लब संजालको तहगत संरचनाः

ख) गाउँस्तरीय बालक्लब संजालको संरचनाः

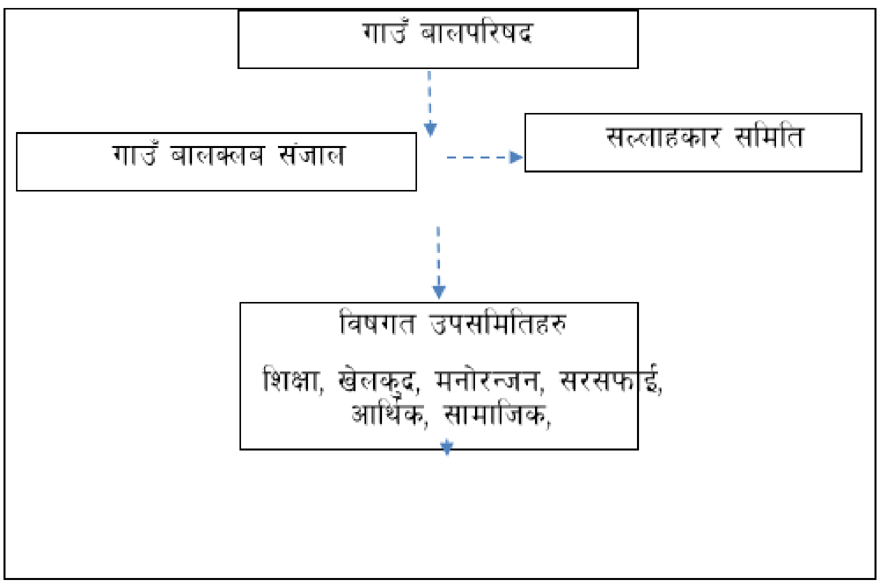

ग) वडास्तरीय बालक्लब संजालको संरचनाः

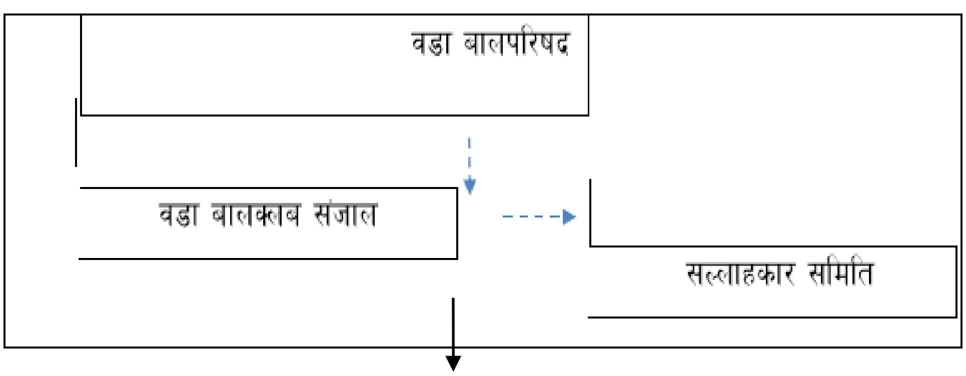

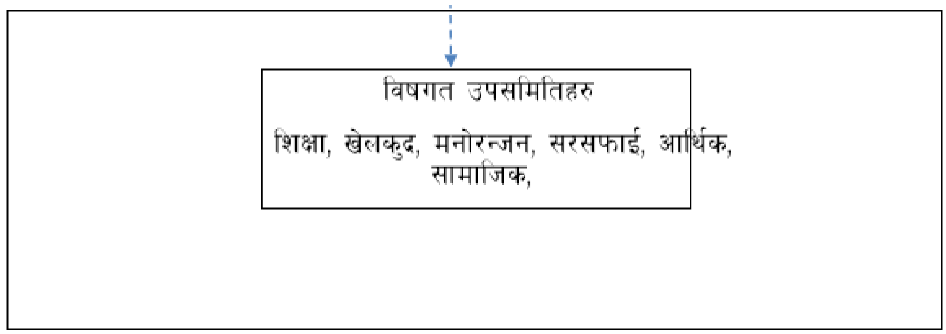

घ) टोल⁄विद्यालयस्तरीय बालक्लबको संरचनाः

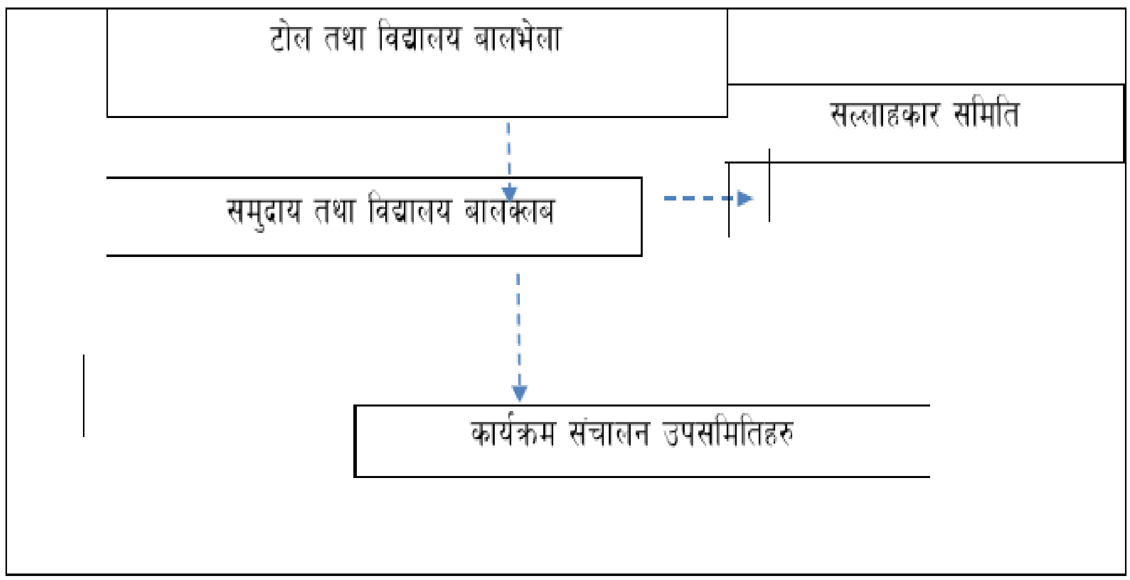

२.३ बालक्लब गठनः

क) समुदाय वा विद्यालयमा रहेका कम्तिमा २० जना बालबालिकाले सामूहिक भावनाले प्रेरित भई संगठित ढंगले काम गर्न चाहेमा लोकतान्त्रिक तरिकाबाट बालक्लब गठन गर्न सक्नेछन् । तर विशेष प्रकृतिको बालक्लव गठनका लागी कम्तिमा १५ जना सदस्य भए पुग्ने छ ।

ख) बालक्लब गठन गर्दा विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाले सम्बन्धित विद्यालयको शिक्षक मार्फत प्रधानाध्यापक संग र समुदायका बालबालिकाले अभिभावक मार्फत वडा कार्यदल संग परामर्श लिई निजहरुको सहजिकरणमा बालक्लब गठन हुनेछन् ।

ग) लोकतान्त्रिक रुपले चुनाव नहुँदाका बखत सम्म यसरी गठन भएको बालक्लबले तदर्थ समितिको रुपमा काम गर्नुपर्नेछ । तर यस्तो अवधि एक बर्ष भन्दा बढी हुन पाउने छैन । यदि तदर्थ समिति गठन भएकोएक बर्षभित्र निर्वाचनमार्फत नयाँ कार्यसमितिको चयन गर्न नसकेमा यस्तो तदर्थ समिति स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

घ) बालक्लब गठनका लागि परामर्श लिने व्यवस्थाः- सम्बन्धि विद्यालयको बालमैत्री सम्पर्क शिक्षक वा प्रधानाध्यापक वा टोल संगठन एवम् अभिभावकले बालबालिकाहरुलाई परामर्श दिँदा विद्यायलमा वा समुदायमा (सम्बन्धित विद्यालय वा टोलभित्र) त्यसअघि नै अन्य बालक्लबहरु कार्यबिधि बमोजिम गठन भई क्रियाशिल भएको खण्डमा अर्को बालक्लब गठन गर्न अभिप्रेरित गर्न पाउने छैन । यसरी कुनै एउटा विद्यालयमा वा टोलभित्र एउटा बालक्लब कार्यरत हुँदाहुँदै अर्को बालक्लब गठन गरेमा वा गरेको पाइएमा त्यस्ता बालक्लबलाई सुचिकृत गर्न गाउँपालिका बाध्य हुनछैन । यस कार्यबिधि बाहिर रहेर अन्य कुनै बालक्लब कार्यरत रहेको अवस्थामा उक्त बालक्लबलाई यसै कार्यबिधी अनुरुप टोलका बालबालिकाको सहभागितामा पूनर्गठन गर्नुपर्नेछ ।

२.४ उपसमितिको व्यवस्थाः

बालक्लबले कार्यसमितिका सदस्यहरुमध्य कुनै एकजनाको संयोजकत्वमा आवस्यकता हेरी निश्चिन समयका लागि बढीमा सात सदस्यीय उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ । यस्तो उपसमितिले कार्यसमितिले तोकेको विषय वा क्षेत्रसंग सम्बन्धित काम सम्पन्न गर्नेछ ।

२.५ सदस्यता सम्बन्धि व्यवस्थाः

२.५.१ सदस्यता लिनुपर्ने व्यवस्था :

क) कुनैपनि बालक्लबमा आबद्ध रहन बालबालिकाले बालक्लबको सदस्यता अनिवार्य लिनुपर्नेछ ।

ख) विद्यालयका बालबालिकाले सम्बन्धित विद्यालयमा बनेको बालक्लबाट र समुदायमा रहेका बालबालिकाले आफ्नो टोलमा गठन भएको समुदाय स्तरका बालक्लबको सदस्यता लिनुपर्नेछ ।

ग) बालक्लबको सदस्य बन्न योग्यता पुगेका बालबालिकाले बालक्लबको सदस्य बन्न चाहेमा प्रत्येकले तोकिएको बार्षिक सदस्यता शुल्क तिरेर मात्र सदस्यता लिन वा सदस्यता नविकरण गर्न सक्नेछन् ।

२.५.२ सदस्यताको लागि आवस्यक योग्यताः

क) बालबालिकाको उमेर ७ बर्ष पुरा भई १८ बर्ष ननाघेको

ख) जन्मदर्ता भएको ।

ग) बाबु वा आमा वा दुबै नेपाली नागरिक भएको ।

घ) समान प्रकृतीको अर्को बालक्लबमा आबद्ध नभएको ।

ङ) बालक्लबको सदस्यता लिई नियमितरुपमा नविकरण गराएको वा गराउने गरेको ।

च) बालक्लबको आचारसंहिता पालन गर्न योग्य भएको वा सहमत भएको ।

नोटः अन्यत्र जेसुकै लेखिएको भएतापनि विद्यालय स्तरको बालक्लबमा आबद्ध भएका बालबालिकाले समुदाय तहमा गठन भएको कुनै एउटा बालक्लबको मात्र सदस्य बन्न पाउनेछन् तर कुनै एउटा समुदाय तहमा बनेको बालक्लबको सदस्यले अर्को समुदाय तहको बालक्लबको र कुनै एउटा विद्यालयतहको बालक्लबको सदस्यले अर्को विद्यालयतहको बालक्लबको सदस्य बन्न सक्नेछैन । बालबालिकाको उमेर १८ पुगेपछि बालक्लबको सदस्यता स्वतः समाप्त हुनेछ ।

२.५.३ सदस्यता लिने तथा पाउने प्रक्रियाः

क) बालक वा बालिकाले बालक्लबको सदस्य हुन चाहेमा सम्बन्धित क्षेत्रको बालक्लबसंग तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्नेछ ।

ख) बालक्लब कार्यसमितिले छानविन पश्चात सम्बन्धित बालक्लबको सदस्य हुनका लागि अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ ।

ग) उक्त अनुमतिपछि सदस्यता रसिद काटी निर्धारित सदस्यता शुल्क तिरेपछि सदस्य बन्न सक्नेछ ।

२.५.४ सदस्यताको अवधिः बालक्लक सदस्यताको अवधि एक बर्षको हुनेछ र प्रत्येकबर्ष सदस्यता नविकरण गर्नुपर्नेछ।

२.५.५ सदस्यता शुल्क सम्बन्धि व्यवस्थाः सदस्यता शुल्कको हकमा गाउँ बालक्लब संजालको कार्यसमितिको बैठकको निर्णय बमोजिम सबै बालक्लबहरुमा एकरुपता हुनेगरि र सम्पूर्ण

बालबालिकाहरुलाई सजिलै तिर्न सक्ने गरि लागु गरिनेछ । तर बार्षिक सदस्यता शुल्क बापत रु ५ भन्दा बढी रकम लिन पाइने छैन । सदस्यता रसिदको नमुना अनुसुची १ मा समाबेस गरिएकोछ ।

२.५.६ सदस्यता खारेजी र बचाउः

क) बालबालिकाको उमेर १८ बर्ष पुगेपछि बालक्लबको सदस्यबाट स्वतः हट्नेछ ।

ख) बालक्बल सदस्यको आचारसंहिता विपरित गतिविधिमा संलग्न भएको प्रमाणित भएको सदस्यको सदस्यता खारेज हुनेछ ।

ग) एकभन्दा बढी बालक्लबको सदस्यता लिएको अवस्थामा कुनै एक क्लबबाहेक अन्य बालक्लबको सदस्यता रद्ध हुनेछ ।

२.६ बालभेला तथा परिषद बोलाउने ब्यवस्थाः

क) बालक्लबले निर्णय गरि निश्चित मिति, स्थान र समयमा बालक्लबका सदस्यहरुको भेला वा परिषद बोलाउने छ ।

ख) यसरी बोलाउने भेला वा परिषद्को जानकारी कम्तिमा १५ दिन अगावै सबै सदस्यहरुले थाहा पाउने गरि सुचना दिनुपर्नेछ । र भेला सार्वजनिक बिदाका दिन आयोजना गर्न पर्ने छ ।

ग) टोल भेलामा गाउँको वडा बालक्लब संजालका प्रतिनिधिको तथा वडा भेला वा परिषदमा गाउँ बालसंजालका प्रतिनिधिहरुको उपस्थिति अनिवार्य हुनेछ । नोटः वडा तथा गाउँ बालक्लब संजाल नबन्दाका बखतसम्म बालभेलामा बालक्लब संजालका प्रतिनिधिहरुको उपस्थिति अनिवार्य मानिने छैन ।

२.७ बालक्लबको कार्यकाल :

निर्बाचित बालक्लबको कार्यकाल दुई वर्षको रहनेछ, यदि कार्यकाल पुरा नहुँदै बालक्लब निस्क्रिय भएमा माथिल्लो बालक्लब संजालको अनुमतिमा बाँकी अवधिका लागि उक्त बालक्लबका सदस्यहरु मध्यबाट पदपूर्ति गर्न वा पुनगर्ठन गर्न सकिने छ ।

नोटः प्राविधिक कारणले तोकिएको समयावधिभित्र निर्वाचन हुन नसकेमा मनासिव कारण सहित बालक्लब कार्यसमितिको दुई तिहाई मतले बढीमा एकपटकका लागि ६ महिनाको लागि कार्यावधि बढाउन सक्नेछ । तर यस्तो अवधि बढाउने माथिल्लो संजालको अनुमति लिन अनिवार्य छ ।

२.८ निर्वाचन सम्बन्धि ब्यवस्था :

२.८.१ पदाधिकारीको संख्या र तह :

क) बालक्लब गठन गर्दा हरेक तहको बालक्लबको कार्यसमिति र हरेक उपसमितिमा कम्तिमा ४० प्रतिशत बालिका रहनु पर्नेछ ।

ख) दलित, अपाङ्गता भएका, विपन्न, सडक तथा श्रमिक तथा विभिन्न खाले कठिन परिस्थितिमा रहेका बालबालिका भएमा उनिहरुको अनिवार्य प्रतिनिधित्वको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

गाउँपालिकाका वडा अन्तर्गत गठन हुन विभिन्न बालक्लबहरुको गठन निम्नानुसार हुनेछः

क)७ बर्ष पुरा भई १८ बर्ष ननाघेका बालबालिकाको सहभागितामा सम्बन्धित टोलमा स्थाई वा अस्थाई बसोबास भएका कम्तिमा २० जना बालबालिकाहरुको सहभागितामा बालक्लव गठन गरीने छ ।

ख) बालक्लवको कार्यसमितिमा कम्तीमा ४० प्रतिसत बालिका पर्ने गरी अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष १, सचिव १, सहसचिव १, कोषाध्यक्ष १ र सदस्यहरु ४ जना गरि जम्मा ९ सदस्य रहेको टोल वा समुदाय स्तरिय बालक्लब गठन गर्न सकिने छ ।

ग) विद्यालय तथा श्रमिक बालक्लबमा संगठित कार्यसमितिका सदस्यहरुले टोल बालक्लबको कार्यसमिति सदस्य हुन पाउने छैन ।

२.८.२ मताधिकार प्रयोग गर्न तथा उम्मेद्वार हुनका लागि आवस्यक योग्यताः

क) बालक्लबको सदस्यता लिई नियमित नविकरण गराएको ।

ख) बालक्लबको आचारसंहिता पालन गर्न योग्य भएको वा सहमत भएको ।

ग) समुदाय स्तरको कुनै एउटा बालक्लबमा मात्र आबद्ध भएको वा सदस्यता लिने मिति सम्म कुनै पनि बालक्लबमा आबद्ध नभएको ।

२.८.३ निर्वाचन प्रकृया :

क) सम्बन्धित बालक्लबले निर्वाचनका लागि तीन सदस्यीय एक निर्वाचन समितिको गठन गर्ने

ख) निर्वाचन समितिले निर्वाचनका लागि आवस्यक सम्पूर्ण प्रक्रिया र पद्धतीको व्यवस्था मिलाई निश्चित समयभित्र निर्वाचनको कार्य सम्पन्न गर्नेछ ।

ग) निर्वाचन कार्य सम्पन्न गरि शपथ ग्रहणको कार्य पुरा भएपछि निर्वाचन समितिको कार्यविधि स्वतः समाप्त हुनेछ ।

प्रक्रियाः

☐ सर्ब सम्मतीले पदाधिकारी चयन गर्ने ।

☐ सर्व सम्मतीले निर्वाचित वा चयन हुन नसकेमा गोप्य मतदानको माध्ययमबाट बहुमत सदस्यले छानेको ब्यक्ति पदाधिकारी निर्वाचित हुनेछ । यसरी निर्वाचन प्रक्रिया अपनाउदा समेत तोकिए बमोजिमका बालक वा बालिकाको संख्या मिलाउनु पर्नेछ ।

 जुनसुकै विधि अपनाउदा पनि एक कार्यकाल अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष भई काम गरेका बालक वा बालिकाले सम्बन्धित पदमा पूनः उम्मेदार हुन पाउने छैन ।

२.८.४ शपथको व्यवस्थाः निर्वाचित पदाधिकारी तथा सदस्यहरुलाई अनुसुचि ९ बमोजिम शपथ ग्रहण गराईनेछ ।

२.९ बालक्लब दर्ता सम्बन्धि व्यवस्था :

समुदायमा आधारित बालक्लब तथा विद्यालयमा आधारित बालक्लबहरु सम्बन्धित टोल संगठन र सम्बन्धित विद्यालयको सिफारिसमा धुर्कोट गाउँपालिकाको कार्यालयमा दर्ता भएपछिमात्र बालक्लब संजालमा आबद्ध हुन योग्य मानिनेछन् । गाउँपालिकाभित्रका श्रमिक, अपाङ्गता भएका आदी बालबालिकाहरुले बिशेष किसमको छुट्टै बालक्लब बनाएको अवस्थामा वडा कार्यालयले सिफारिस गरि धुर्कोट गाउँपालिकामा दर्ता भएपछिमात्र बालक्लब संजालमा आबद्ध हुन योग्य मानिनेछ ।

दर्ता हुने प्रक्रियाः

निवेदन दिनुपर्ने व्यवस्थाः

बालक्लब सुचिकृत गर्नका लागि नवगठित बालक्लबले बैठक बसी धुर्कोट गाउँपालिकामा सुचिकृत गर्नका लागि औपचारिक निर्णय गर्नुपर्नेछ । त्यसपछि सुचिकृत गरिपाउँ भनि नियमअनुसार अनुसुची २ बमोजिमको ढाँचामा) निवेदन फारम भरी बालक्लवको बिधान,बालक्लव दर्ता गर्ने निर्णय, कार्य समितिको विवरण, कार्य समिति सदस्यको जन्मदर्ता प्रतिलिपी, बिद्यालय तथा वडाकार्यालयको सिफारिस सहितको आवेदन धुर्कोट गाउँपालिकाका कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ । दर्ता गर्ने तथा प्रमाण पत्र सम्बन्धी व्यवस्थाः

क) सम्बन्धित निवेदनमाथि दर्ता गर्ने निकायले अध्ययन गरिसकेपछि एक विद्यालय एक बालक्लब, एक टोल एक बालक्लब, एक वडा एक वडा बालक्लब संजाल तथा एक गाउँ एक गाउँ बालक्लब संजालको आधारमा बालक्लबलाई दर्ता गर्न सक्नेछ ।

ख) दर्ताभएका बालक्लबलाई धुर्कोट गाउँपालिकाले दर्ताको प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउने छ । बालक्लब

खण्ड ३

बालक्लबले गर्ने कार्यहरु

३.१ बालक्लबले गर्ने कार्यहरु

बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक तथा बौद्धिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि उनिहरु आफैले बालक्लबहरु मार्फत निम्नानुसारका कार्यहरु गर्नेछन् ;

क) बाल क्लबको सदस्यता वितरण गर्ने

ख) कार्यसमिति चयन गर्ने

ग) वार्षिक कार्ययोजना निर्माण गर्ने

घ) कार्ययोजना बमोजिम संञ्जालको कार्यक्षेत्र भित्र विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने : जस्तै चेतनामूलक कार्यक्रमहरू : एच.आई.भी/एड्स, लैंगिक विभेद, सरसफाई, बालबालिकाउपरको दुर्व्यवहार र दण्ड सजाय, बालविवाह, दाइजो, अपहरण, कुटपिट, बेचबिखन, सशस्त्र द्वन्द्वमा बालबालिकाको प्रयोग आदिका विरुद्धका अभियानहरू, सडक नाटक, दोहोरी गीत, लोकगीत, प्रवचन, सार्वजनिक सुनुवाई, निबन्ध, र्‍याली, अन्तरक्रिया आदि कार्यक्रमहरू ।

 प्रतियोगितात्मक कार्यक्रमहरू : खेलकुद, विभिन्न विषयमा वादविवाद, चित्रकला, हाजिरी जवाफ, वक्तृत्वकला आदि ।

 सरसफाइ कार्यक्रमहरू : घरपरिवार, विद्यालय र समुदाय तथा व्यक्तिगत सरसफाइसँग सम्बन्धित चेतनामूलक अभियानहरू ।

 विद्यालय भर्ना गर्ने र भर्ना भएका बालबालिकाको नियमित अनुगमन गर्ने तथा विद्यालय जान उत्प्रेरित गर्ने

 शिक्षक, विद्यार्थी र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको आचार संहिता बनाई लागू गर्न र विद्याालय व्यवस्थापन समितिमा बालक्लबको प्रतिनिधित्व र अर्थपूर्ण बालसहभागिता सुनिश्चित गर्न पहल गर्ने ।
 विविध कार्यक्रमहरूः सर्वेक्षण, विश्लेषण, खोप कार्यक्रमहरूमा स्वयंसेवक, घरभेट कार्यक्रम, सांस्कृतिक कार्यक्रम, द्वन्द्वपीडित, अनाथ, अपाङ्ग र विपन्न बालबालिकाका लागि शैक्षिक सहयोग कार्यक्रम, अन्तर- बालक्लब भ्रमण, अन्तर बालक्लब प्रतियोगितात्मक कार्यक्रमहरू र बाल भित्तेपत्रिका प्रकाशन आदि ।

 बालअधिकार प्रबर्द्धनका लागि बालक्लबले निर्णय गरी विद्यालय तथा समुदायको परामर्शमा आवश्यक पर्ने अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

 निकृष्ट प्रकारका बालश्रमको अन्त्य गर्ने कार्य तथा अभियानमा सहयोग गर्ने ।

३.५ बालक्लब र बालक्लब संजालका सरोकारवालहरु :

बालक्लबलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पुर्‍याउने निकाय तथा व्यक्तिहरुनै बालक्लब तथा बालक्लब संजालका सरोकारवालाहरु हुन् । संजालले कुन सरोकारवालाले बालक्लब र संजालको लागि के सहयोग पुर्‍याउन सक्दछ भन्ने कुरा विचार गरि संजालको र संजाल अन्तरगत रहेका क्लबहरुको काममा सहयोग पुर्‍याउन आवस्यक समन्वय र सहकार्यको वातावरण मिलाउनु मिलाउनुपर्दछ । उदाहरणका लागि बालक्लब तथा बालक्लब संजालका केहि सरोकारवालहरु निम्नानुसार हुनेछन् :

क) धुर्कोट गाउँपालिका

ख) विद्यालय र शिक्षकहरु

ग) समुदाय र छरछिमेकहरु

घ) टोल संरक्षण महिला मञ्च

ङ) स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरु

च) स्थानिय गैह्र सरकारी संघसंस्थाहरु

छ) उद्योग र ब्यापार संघ

ज) सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह

झ) प्रहरी चौकी

ञ) स्थानिय यूवा सहजकर्ताहरु,

ट) स्वास्थ्य चौकी आदी ।

खण्ड ४

बालक्लबको आचारसंहिता सम्बन्धि ब्यवस्था

४.१ बालक्लबको आचारसंहिता :

बालक्लबको आफ्नै आचारसंहिता हुनेछ । यस्तो आचारसंहिता निम्न मूल्य मान्यताका आधारमा जिल्ला बाल भेलाले पारित गरी लागु गर्न सक्नेछ :

क) सकेसम्म आफ्नो काम आफै गर्ने

ख) बालक्लबको जिम्मेवारी पुरा गरिरहँदा कसैप्रति पक्षपात नगर्ने

ग) सबैसंग साथि सम्बन्ध र मित्रता राखेर काम गर्ने प्रयास गर्ने

घ) साथिहरुसंग कुरा नलुकाउने तथा सबैसंग खुला र स्पष्ट ब्यवहार गर्ने

ङ) आफ्नो क्षमता विकास गर्न आफै अगाडी बढ्ने र सक्नेजती जिम्मेवारी लिने

च) बालअधिकारको कुरा सिकाउन र प्राप्त गर्न सधैँ सचेत, सजग र सक्रिय हुने

छ) सरल जीवन उच्च विचार राख्ने

ज) जाती, लिङ्ग, अपाङ्गता, आर्थिक सामाजिक स्तर, धर्म र संस्कृतीको आधारमा भेदभाव गर्ने

झ) कमी कमजोरीलाई सुधार गरी त्यसबाट सिक्न प्रयत्न गर्ने ञ) कठिन अवस्थामा बालबालिकाप्रति विशेष ब्यवहार र सहयोग गर्ने

ट) ठूलाप्रति आदर गर्ने र सानालाई माया गर्ने

ठ) अनुशासित र अध्ययनसिल हुने

ड) कुरीती, कुसंस्कार र अन्धविश्वासको पछि नलाग्ने

ढ) आफूलाई जायज लागेको विचार प्रष्ट रुपमा राख्ने

ण) झूठो नबोल्ने

खण्ड ५ प्रतिनिधित्व सम्बन्धि ब्यवस्था

५.१ टोल संगठनमा प्रतिनिधित्व :

क) टोलस्तरीय बालक्लबले स्थानिय टोल संगठनका बैठकहरुमा प्रतिनिधित्व गर्न सक्नेछन् । यसरी प्रतिनिधित्व गर्दा १ जना बालक वा बालिकाले पालो मिलाएर बैठकमा सहभागि हुनुपर्नेछ ।

ख) बैठकमा भएका निर्णयहरु बालक्लबमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

ग) टोल संगठनको बैठक अघि बालक्लबका पदाधिकारीहरु बीच आपसमा छलफल गरी बैठकमा लैजाने विषयहरु भए तय गर्नुपर्नेछ ।

५.२ वडा समितिको बैठकमा प्रतिनिधित्व : बालक वा बालिका एक जनाको पालो गरिकन प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

५.३ वडास्तरीय टोल संगठन वडा समन्वय समिति तथा बालमैत्री कमिटिहरुमा प्रतिनिधित्व :निर्धारित संख्यामा वडा बालक्लब संजालबाट प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

५.४ गाउँस्तरीय टोल संगठन गाउँ समन्वय समिति तथा बालमैत्री समितिमा प्रतिनिधित्व : समितिले निर्धारण गरेको संख्यामा प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

५.५ गाउँ परिषद बैठकमा प्रतिनिधित्व :धुर्कोट गाउँपालिकाको प्रत्येक गाउँ परिषद बैठकमा(बालबालिकाका संग सरोकार राख्ने सवालका बैठकमा मात्र) गाउँस्तरीय बालक्लब संजालबाट ५ जना बालबालिकाहरुको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

खण्ड ६

बालक्लबको कार्य तथा कार्यक्रम संचालन सम्बन्धि विशेष व्यवस्था :

बालक्लब, वडा तथा गाउँ बालक्लबले संचालन गर्ने काम तथा कार्यक्रमहरु देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछ :

क) बालअधिकार संरक्षण र संबर्धनमा आधारित हुनुपर्नेछ ।

ख) कार्यक्रमको छनौट तथा संचालन व्यवस्थापन गर्दा सकेसम्म सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिता र समन्वयमा संचालन गर्नुपर्नेछ ।

ग) कुनै एक अधिकारको प्रयोग वा उपयोग गर्दा अरुको अधिकारको हनन् हुन दिनु हुँदैन ।

घ) सबै सरोकारवालहरुलाई आफ्नो मित्र र सहयोगीको रुपमा राखि आफ्ना क्रियाकलापहरु संचालन गर्नु पर्नेछ ।

ङ) आफ्नो अधिकारको उपयोग गर्दा अर्काको अधिकार हनन् गर्न पाइने छैन । तर बालअधिकार हनन्मा आधारित संचालन हुने वा गरिने साथै समाजमा सामाजिक सदभाव भड्काउने, सामाजिक विकृतीको विकास गर्ने, कुसंस्कार र कुरितीलाई बढावा दिने, सामाजिक वातावरणलाई धमिल्याउने, वातावरण दुषित बनाउने, शैक्षिक वातावरण खल्बल्याउने जस्ता कुनैपनि व्यक्तिगत तथा सामूहिक क्रियाकलापहरु गर्ने व्यक्ति वा संस्थाको अधिकारका रुपमा स्विकार्य हुनछैन ।

अनुसूची १. बालक्लबको साधारण सदस्यता पत्रको नमूना

....बालक्लव धुर्कोट गाउँपालिका गुल्मी वडा नं....... सदस्यता रसिद वर्ष...............................को श्री....................................बाट रु. **.....**सदस्यता प्राप्त भयो ।

श्रम क्षेत्र :............................. मिति :.................................... ....

रकम बुझिलिने

अनुसूची २. दर्ता दरखास्तको नमुना

मिति..................

मिति ....

श्री दर्ता गर्ने अधिकारी ज्यू

धुर्कोट गाउँपालिकाको कार्यालय बबोट ,गुल्मी

विषय बालक्लवको दर्ता ।

उपरोक्त सम्वन्धमा हामी देहायका बालबालिका देहायका कुरा खोली बालक्लव दर्ता गरी पाँउ भनि निवेदन गर्दछौं । उद्देश्यअनुरुप बालक्लवले तत्काल गर्ने कार्यहरुको योजना र प्रस्तावित क्लवको विधान प्रति यसैसाथ संलग्न राखी पेश गरेका छौं ।

विवरण

क) बालक्लवको नाम :

ख) ठेगाना :

ग) मुख्य कार्य :

घ) कार्यश्रेत्र :

ङ) सदस्य संख्या :

१) महिला ....जना २) पुरुष................जना

अनुसूची ३

वालक्लव दर्ता प्रमाण-पत्रको नमुना

धुर्कोट गाँउपालिका

गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय बर्बोट ,गुल्मी ।**<u>बालक्लव दर्ता प्रमाण -पत्र</u>**

दर्ता नं. :   दर्ता मिति :

धुर्कोट गाँउपलिका बालक्लव गठन कार्यविधि, २०७७, बमोजिम धुर्कोट गाउँपालिका वडा नं........मा गठन भएको श्री ....वालक्लवलाई यस कार्यालयको अभिलेखमा दर्ता गरी यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरीएको छ ।

....

शाखा प्रमुख   प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

परिच्छेद-३

साधारणसभा तथा कार्यसमिति

६. बैठकसम्बन्धी व्यवस्था :

६.१ कार्यसमितिको बैठक कम्तिमा वर्षको १२ पटक (मासिक एक पटक) र साधारणसभा वर्षको १ पटक बस्नेछ ।

६.२ २५ प्रतिशत सदस्यहरुले साधारण सभा बोलाई पाउँ भनी क्लवका अध्यक्षसमक्ष निवेदन गरेमा अध्यक्षले विशेष साधारण सभा बोलाउन सक्नेछ ।

६.३ साधारणसभाका लागि ७ दिन अगावै साधारण सभाहुने स्थान, समय, मिति र छलफलका बुंदाहरु सहित सम्पूर्ण सदस्यलाई उपस्थितिको लागि सूचना दिनुपर्नेछ ।

७. कार्य समिति गठन विधि र पदावधि

७.१ साधारण सभाले प्रत्येक १ वर्षमा प्रजातान्त्रिक प्रणालीबाट आफ्ना सदस्यहरुमध्येबाट अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष १, सचिव १, सहसचिव १, कोषाध्यक्ष १, र सदस्यहरु सहित घटिमा ७ र बढीमा .... जना सम्मको कार्यसमितिको गठन गर्नेछ ।

७.२ यसरी गठन भएको कार्यसमितिको पदावधि १ वर्षको हुनेछ ।

८. साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार :

८.१ सभाको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले प्रस्तुत गरेका सूचिमा समावेश भएका विषयहरुमा छलफल गरी निर्णय गर्ने ।

८.२ क्लबको गतिविधि समिक्षा गरी आवश्यक नीति निर्देशन तयार गर्ने ।

८.३ वार्षिक कार्यक्रम र कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत गर्ने ।

८.४ विधान संसोधन गर्नुपर्ने भए सो कुरा उल्लेख गरी संरक्षक शिक्षकमार्फत् विद्यालयको सिफारिसका प्रधानाध्यापकको सिफारिसका साथ जिल्ला बाल कल्याण समितिमा पेश गरी संसोधन गर्ने
८.५ अन्य तोकिएका कार्यहरु गर्ने ।

परिच्छेद-४ कार्य समितिका पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार

९. पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार :

९.१ अध्यक्ष क) संस्थाको हितको लागि गर्नुपर्ने कर्तव्यको प्रमुख दायित्व बहन गर्ने ।

ख) संस्थाको निर्णयहरु कार्यान्वयन गर्ने र गर्न लगाउने ।

ग) संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्न अन्य आवश्यक काम गर्ने ।

घ) मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने ।

ङ) समुदाय, विद्यालय, जिल्ला बाल कल्याण समिति र अन्य सहयोगी संस्थाहरु बीच समन्वयकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने ।

९.२ उपाध्यक्ष

क) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा निजले गरी आएको अधिकारहरु प्रयोग गर्ने ।

ख) अन्य बखतमा अध्यक्षको सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

९.३ सचिव

क) साधारण सभा र कार्य समितिको निर्णय अनुरुप संस्थाको कार्यसञ्चालनमा सहयोग गर्ने

ख) बैठक बोलाउने र बैठक निर्णय अभिलेख राख्ने ।

ग) बैठकमा राखिने विषयहरुमा अग्रिम जानकारी सबैलाई पुऱ्याउने ।

घ) क्लवमा प्राप्त भएका सूचनाहरु क्लवका अन्य पदाधिकारीहरुलाई जानकारी गराउने ।

ङ) बैठकको माइन्युट गर्ने ।

९.४ सहसचिव

क) सचिव अनुपस्थित भएको खण्डमा सचिवले गर्ने सबै कामहरु गर्ने ।

ख) अध्यक्षले तोकेका अन्य कामहरु गर्ने ।

९.५ कोषाध्यक्ष

क) संस्थाको सम्पूर्ण नगदी, जिन्सीहरुको जिम्मा लिने र त्यस सम्बन्धी श्रेस्ताहरु अद्यावधिक राख्ने ।

ख) संस्थाको आय व्ययको विवरण कार्यसमितिमा र साधारण सभामा पेश गर्ने ।

ग) आगामी वर्षको बजेट तर्जुमा गरी साधारण सभामा पेश गर्ने ।

घ) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्रमा शिक्षकमध्येबाट लेखा परीक्षण गराउने ।

९.६ सदस्य

क) संस्थाको बैठकमा नियमित उपस्थित हुने ।

ख) संस्थाको हितको लागि सबै लागि पर्ने ।

ग) बैठकमा उपस्थित भई आफ्नो अभिव्यक्ति प्रस्तुत गर्ने ।

घ) कार्यसमितिले निर्णय गरे अनुसारको जिम्मेवारी वहन गर्ने ।

परिच्छेद -५ विविध

१०. विधान संसोधन : यस विधानमा उल्लेखित दफा तथा उपदफाहरु संशोधन गर्नुपर्ने भएमा साधारण सभाको दुई तिहाई बहुमतबाट शंसोधन गर्न सकिनेछ । तर संशोधन भएको उक्त विधान बालअधिकार समितिको स्वीकृति पाएको मितिदेखि मात्र लागू हुनेछ ।

११. क्लबको विघटन कुनै कारणवस क्लब सञ्चालन हुन नसकी क्लवको विधानबमोजिम सम्पूर्ण सदस्यहरुमध्ये दुई तिहाई बहुमतबाट पारित गरी पठाएको क्लव विघटनसम्बन्धी निर्णय विद्यालयले स्वीकृति दिएमा क्लवको विधिवत् विघटन भएको मानिनेछ ।

१२. निस्कृयता : यस विधानमा लेखिएका कुराहरु प्रचलित कानुनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः निस्कृय हुने छन् ।